

«Η ευθύνη του ανθρώπου
απέναντι στο φυσικό
περιβάλλον»

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΗΣ

-
- ▶ ψηφιακό διδακτικό σενάριο
  - ▶ *«ευθύνη του ανθρώπου απέναντι στο φυσικό περιβάλλον»*
  - ▶ στην πλατφόρμα «Αίσωπος» του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

-
- ▶ Στη σχέση ανθρώπου περιβάλλοντος, ο χριστιανισμός τέθηκε για πρώτη φορά στο στόχαστρο από τον Αμερικανό ιστορικό Lynn White στο άρθρο του *The Historical Roots of our Ecological Crisis* (1967)
  - ▶ Η θέση του White είχε ως αποτέλεσμα ο χριστιανισμός να υποστεί επιθέσεις από το μεγαλύτερο μέρος του παγκόσμιου οικολογικού κινήματος γιατί ο βασικός παράγοντας διαμόρφωσης των τρόπων αντιμετώπισης του φυσικού περιβάλλοντος είναι και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις κάθε πολιτισμού.

-
- ▶ Το προτεινόμενο ψηφιακό διδακτικό σενάριο, με αφετηρία τη σκέψη του White για την ευθύνη του χριστιανικού κόσμου απέναντι στο φυσικό περιβάλλον, σχεδιάστηκε για μαθητές της Γ' Λυκείου και αναφέρεται στη διδακτική ενότητα, **Οικολογία**, της πρώτης θεματικής ενότητας, **Διλήμματα**, του Νέου Προγράμματος Σπουδών.
  - ▶ Αναπτύχθηκε στην πλατφόρμα «Αίσωπος», η οποία αποτελεί ένα εργαλείο συγγραφής και παρουσίασης ψηφιακών διδακτικών σεναρίων σε ένα σύγχρονο και λειτουργικό περιβάλλον.

Το ψηφιακό σενάριο μέσω της τεχνικής της Ιστοεξερεύνησης και της συνδυαστικής αξιοποίησης των διαθέσιμων εργαλείων της πλατφόρμας «Αίσωπος» καλεί τους μαθητές, με αφορμή **τη δημοσίευση ενός άρθρου στον τοπικό τύπο** για την ευθύνη του χριστιανικού κόσμου στην περιβαλλοντική κρίση,

- ▶ να **ερευνήσουν την ηθική σχέση του ανθρώπου με τη φύση,**
- ▶ να **γνωρίσουν** και να **αξιολογήσουν** τις προτάσεις της περιβαλλοντικής ηθικής, των θρησκειών και της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης απέναντι στο φυσικό περιβάλλον,
- ▶ να **αξιολογήσουν** την προσέγγιση της δημοσίευσης και να **πάρουν θέση** κατά πόσο ανταποκρίνεται στην ορθόδοξη διδασκαλία για το περιβάλλον, ώστε να ευαισθητοποιηθούν και να αντιληφθούν την ευθύνη του σύγχρονου ανθρώπου στην οικολογική κρίση και σε ζητήματα διαφύλαξης του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι Τ.Π.Ε. και η πλατφόρμα «Αίσωπος»

- ▶ Οι **Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών** (Τ.Π.Ε.) χρησιμοποιούνται πλέον ευρύτατα διαμορφώνοντας νέες τάσεις στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ένα βασικό εργαλείο των Τ.Π.Ε. είναι το διαδίκτυο και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πηγή πληροφορίας αλλά και ως μέσο δημοσίευσης.
- ▶ Η αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στο μάθημα των Θρησκευτικών μπορεί να υποστηρίξει την εκπαιδευτική διαδικασία και την ευαισθητοποίηση των μαθητών ως προς την ευθύνη του σύγχρονου ανθρώπου στην οικολογική κρίση.
- ▶ Με στόχο την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. για την εισαγωγή και υποστήριξη νέων παιδαγωγικών προσεγγίσεων, που δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στη διερευνητική και συνεργατική μάθηση, σε σχέση με τον κυρίαρχο τρόπο εργασίας των μαθητών και των εκπαιδευτικών σήμερα, αναπτύχθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) η **πλατφόρμα «Αίσωπος»**, η οποία αποτελεί ένα εργαλείο συγγραφής και παρουσίασης ψηφιακών διδακτικών σεναρίων σε ένα σύγχρονο και λειτουργικό περιβάλλον.

Η πλατφόρμα «Αίσωπος»

- ▶ Αποτελεί ένα πρωτοποριακό ολοκληρωμένο εργαλείο Ανάπτυξης, Σχεδίασης, Συγγραφής, Αξιολόγησης και Παρουσίασης Ψηφιακών Διαδραστικών Διδακτικών Σεναρίων σε ένα σύγχρονο και λειτουργικό περιβάλλον
- ▶ Συγκεκριμένα, η Πλατφόρμα «Αίσωπος» υποστηρίζει τη Σχεδίαση ή/και αξιοποίηση υπάρχοντος Ψηφιακού Υλικού με χρήση μεγάλου πλήθους διαδραστικών εργαλείων αξιοποιώντας τις πλέον σύγχρονες τεχνολογίες Web.

Το Ψηφιακό Υλικό μπορεί να μετασχηματιστεί και να προσαρμοστεί πλήρως στη Δομή Ψηφιακών Διδακτικών Σεναρίων, καθώς ο δημιουργός δύναται να αξιοποιήσει τα διαθέσιμα εργαλεία μεμονωμένα και συνδυαστικά, ανάλογα με την φαντασία του, προβαίνοντας σε αντιστοιχίσεις με Διδακτικούς Στόχους, Θεματικές Ταξινομίες, Φάσεις Υλοποίησης κτλ.

Το Θεωρητικό πλαίσιο της Ιστοεξερεύνησης

- ▶ Η τεχνική των "Δικτυακών Αποστολών" ή της "Ιστοεξερεύνησης", όπως καθιερώθηκε στην ελληνική γλώσσα, αναπτύχθηκε το 1995 από τον Bernie Dodge ως μια μαθητοκεντρικά δομημένη δραστηριότητα (Allan & Street, 2007 · Tuan, 2011), προσανατολισμένη στην έρευνα, στην οποία όλες ή οι περισσότερες πληροφορίες που χρησιμοποιούν οι μαθητές προέρχονται από κατευθυνόμενη αναζήτηση σε πηγές και δικτυακούς τόπους που έχει επιλέξει και αξιολογήσει από πριν ο εκπαιδευτικός.
- ▶ Ως **πηγές** μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν έντυπα, όπως βιβλία, εφημερίδες ή και περιοδικά. Μπορεί να απευθύνεται σε μαθητές ή και σε ενηλίκους εκπαιδευόμενους και να αναφέρεται σε διάφορες θεματικές περιοχές έρευνας (Ezell, Klein, Hines & Hall, 2003).

-
- ▶ Σχεδιάζεται με τρόπο που να χρησιμοποιείται δημιουργικά ο χρόνος των μαθητών, ώστε η έρευνά τους να επικεντρώνεται περισσότερο στην **αξιοποίηση των πληροφοριών** παρά στην αναζήτησή τους (Dodge, 2001α) και αναπτύσσεται έτσι ώστε να παρακινεί τους μαθητές **να διεισδύσουν** πίσω από την τετριμμένη πληροφορία, να **αναλύσουν**, να **συνθέσουν**, να **συγκρίνουν**, να **αντιπαραθέσουν** και να **στοχαστούν κριτικά** επάνω στην πληροφορία που εντοπίζουν (Γαβριλάκης & Λιαράκου, 2012).
  - ▶ Οι ιστοεξερευνήσεις αποτελούν ένα ηλεκτρονικό διδακτικό σενάριο, που αναπτύσσεται ως υπερμεσική παρουσίαση με υπερσυνδέσμους. Ανάλογα με τους διδακτικούς στόχους που οι ιστοεξερευνήσεις καλούνται να εκπληρώσουν διακρίνονται σε *βραχυπρόθεσμες* που διαρκούν μερικές διδακτικές ώρες και σε *μακροπρόθεσμες* που έχουν διάρκεια από μια εβδομάδα έως ένα μήνα (Dodge, 1995).

- ▶ Στο διαδίκτυο έχουν αναπτυχθεί πολλές εφαρμογές οι οποίες, αν και φέρουν χαρακτηριστικά ιστοεξερεύνησης, στην πραγματικότητα δεν μπορεί να χαρακτηριστούν ως ιστοεξερευνήσεις (March, 2003).
- ▶ Ένα από τα στοιχεία μιας καλής ιστοεξερεύνησης είναι η **ποιότητα των προτεινόμενων ιστοτόπων**, οι οποίοι πρέπει να διακρίνονται για τη **συνάφειά** τους με το θέμα, την **εγκυρότητα** της πληροφορίας και την καταλληλότητά τους σε σχέση με την ηλικία και τα ενδιαφέροντα των μαθητών.
- ▶ Οι μαθητές, σε μια κατάλληλα σχεδιασμένη ιστοεξερεύνηση, συνήθως ξεκινούν την **αναζήτηση πληροφοριών** από τις συγκεκριμένες πηγές και τους δικτυακούς τόπους που έχουν ενσωματωθεί στην ιστοεξερεύνηση και στη συνέχεια προχωρούν στην **ανάλυση, αξιολόγηση, σύνθεση, μετασχηματισμό** και **εφαρμογή της πληροφορίας**, σύμφωνα με τους στόχους της δραστηριότητας. Επομένως, ένα ακόμη στοιχείο που διακρίνει μια καλή ιστοεξερεύνηση είναι η πλαισίωση της γνώσης με τη λήψη πληροφορίας, τον μετασχηματισμό της και την **παραγωγή νέας γνώσης** (Dodge, 2001α).

-
- ▶ Για τη δημιουργία της ιστοεξερεύνησης προτείνεται μια σειρά από **δομικά στοιχεία**:
  - ▶ **Εισαγωγή, Εργασία/Αποστολή, Διαδικασία, Αξιολόγηση**, αφενός στο τελικό παραδοτέο και αφετέρου στον τρόπο εργασίας των συμμετεχόντων (Dodge, 2001b), **Συμπέρασμα** και **Σελίδα του εκπαιδευτικού** (Yoder, 2005).
  - ▶ Η τεχνική της ιστοεξερεύνησης συνδυάζει την **έρευνα** μέσα από τη στοχευμένη αναζήτηση και την **επίλυση προβλήματος** και επομένως μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά στη συνεργασία των μαθητών γύρω από ένα κοινό σκοπό και την καλλιέργεια δεξιοτήτων αποτελεσματικής αναζήτησης πληροφοριών και δεξιοτήτων αξιολόγησης πληροφοριών.

Συμβατότητα με τους ειδικούς στόχους

- ▶ Το ψηφιακό σενάριο «*Η ευθύνη του ανθρώπου απέναντι στο φυσικό περιβάλλον*» είναι συμβατό με τους **ειδικούς στόχους** του Προγράμματος Σπουδών των Θρησκευτικών που προσδιορίζουν αδρομερώς τις μαθησιακές επιδιώξεις της Γ' τάξης. Σύμφωνα με αυτούς τους στόχους επιδιώκεται οι μαθητές:
  - ▶ 1. Να ανιχνεύσουν τις θρησκευτικές και ηθικές παραμέτρους σύγχρονων κοινωνικών, επιστημονικών και ηθικών ζητημάτων και να προσδιορίσουν την προσωπική τους στάση απέναντι σε αυτά.
  - ▶ 2. Να ανακαλύψουν τη θέση και τον ρόλο του Χριστιανισμού και των άλλων θρησκειών απέναντι σε προβλήματα και προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας σε παγκόσμια και τοπική διάσταση.
  - ▶ 3. Να διερευνήσουν τη σύνδεση του χριστιανικού οράματος για τη μεταμόρφωση της ζωής και του κόσμου με τη σύγχρονη διανόηση και τον πολιτισμό.
  - ▶ 4. Να προσεγγίσουν κριτικά τις συλλογικές απόψεις και να εκφράσουν τις προσωπικές τους θέσεις με επιχειρήματα (Νέο Σχολείο, 2015· ΦΕΚ 2906/Β13-9-2016).

Ως προς τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

αναμένεται οι μαθητές

- ▶ α) να αξιολογούν τις θέσεις του Χριστιανισμού για το φυσικό περιβάλλον και την ευθύνη του ανθρώπου απέναντι σ' αυτό,
- ▶ β) να διατυπώνουν συλλογισμούς για τον ρόλο των θρησκειών και των εκπροσώπων τους σε ζητήματα διαφύλαξης του φυσικού περιβάλλοντος και
- ▶ γ) να αναγνωρίζουν την ευθύνη του πιστού για την οικολογική κρίση

Να επισημάνουμε ότι για την επίτευξη των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, η δομή του σεναρίου λαμβάνει υπόψη τους τομείς της ταξινόμιας του Bloom και των συνεργατών του, δηλαδή το **γνωστικό τομέα** (συνειδητοποίηση, γνώση του περιβάλλοντος), το **συναισθηματικό** (στάσεις και αξίες για την προστασία του περιβάλλοντος) και τον **ψυχοκινητικό** (δεξιότητες) με επέκταση στο συμμετοχικό τομέα (Bloom, Englehart, Hill, Furst, & Krathwohl, 1956).

-
- ▶ Το θέμα του σεναρίου είναι ευρύ και θα μπορούσε να επεκταθεί στις τέσσερις διδακτικές ώρες αλλά ακόμη και ως ετήσιο Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
  - ▶ Η συνάντηση του μαθήματος των **Θρησκευτικών**, όπου οι μαθητές προσκαλούνται και ενθαρρύνονται να αντιληφθούν ότι ο άνθρωπος είναι διαχειριστής και οικονόμος της κτίσης που μας εμπιστεύτηκε ο Θεός, και της **Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης**, που ευαισθητοποιεί και ενεργοποιεί τους μαθητές σε θέματα περιβάλλοντος, μπορεί να αποτελέσει μια επιτυχημένη προσπάθεια διαθεματικής προσέγγισης των σχέσεων του ανθρώπου με το περιβάλλον

- ▶ Η αξιοποίηση του ψηφιακού σεναρίου στο πλαίσιο ενός ευρύτερου Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης/Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη μπορεί να ενταχθεί σύμφωνα με την ενδεικτική Θεματολογία των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στη θεματική

Ανθρωπογενές Περιβάλλον - Παράμετροι & Υποβάθμιση,

και ειδικότερα στη θεματική ενότητα: *Περιβάλλον, Αντιλήψεις και Ιδέες,*

με υποθέματα:

Φύση και Θρησκεία, Περιβαλλοντική Ηθική, Καταναλωτισμός και Περιβάλλον,

Το Περιβάλλον ως πεδίο συνάντησης των πολιτισμών, όπως αυτή

διατυπώνεται στην εγκύκλιο 170596/ΓΔ4/13-10-2016,

«Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων»

(Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών Θεμάτων) του ΥΠ.Π.Ε.Θ.

Εισαγωγή

- ▶ Το θέμα του σεναρίου (Εισαγωγή της έρευνας), που καλούνται οι μαθητές να διερευνήσουν, συνδέεται με τη δημοσίευση ενός άρθρου στον τοπικό τύπο, σύμφωνα με το οποίο ο Χριστιανισμός, ως η πιο ανθρωποκεντρική θρησκεία του κόσμου, όπως υποστήριξε ο ιστορικός Lynn White (1998, 43), θεωρείται υπεύθυνος για την περιβαλλοντική κρίση της εποχής μας.
- ▶ Σύμφωνα με τον White **«Ο χριστιανισμός, σε απόλυτη αντίθεση με τον αρχαίο παγανισμό και τις θρησκείες της Ασίας, όχι μόνο καθιέρωσε έναν δυϊσμό ανθρώπου και φύσης αλλά και επέμενε πως θέλημα του Θεού είναι να εκμεταλλεύεται ο άνθρωπος τη φύση για να εξυπηρετεί τους δικούς του σκοπούς»** (White, 1998, 43).

-
- ▶ Στο πλαίσιο της συνεργατικής-ανακαλυπτικής μάθησης (Bruner, 1961) οι μαθητές καλούνται να διερευνήσουν την προσέγγιση της δημοσίευσης και να πάρουν θέση κατά πόσο ανταποκρίνεται στην ορθόδοξη διδασκαλία για το περιβάλλον (Εργασία/Αποστολή). Δουλεύουν σε τέσσερις ανομοιογενείς ομάδες ως προς το φύλο, τις γνωστικές και τις μαθησιακές ικανότητες προκειμένου να ερευνήσουν την ηθική σχέση του ανθρώπου με τη φύση (Διαδικασία) που περιλαμβάνει διαφορετικές προσεγγίσεις με κριτήριο ταξινόμησης την έμφαση που δίνεται στον άνθρωπο, στη ζωή ή στα συστήματα υποστήριξης της ζωής.

- ▶ Προκειμένου να ανταποκριθούν οι τέσσερις ομάδες μαθητών στην αποστολή τους μελετούν και αναζητούν πληροφορίες,
- ▶ α) για τις **προτάσεις περιβαλλοντικής ηθικής** και τη **θέση των θρησκειών**, και
- ▶ β) την **ορθόδοξη διδασκαλία για το περιβάλλον**, από συγκεκριμένες πηγές και δικτυακούς τόπους που έχουν ενσωματωθεί στο ψηφιακό διδακτικό σενάριο.
- ▶ Οι μαθητές καλούνται να προσεγγίσουν κριτικά τις διαφορετικές προσεγγίσεις, αξιοποιώντας τις πληροφορίες της αναζήτησης, και να τις παρουσιάσουν στην ολομέλεια της τάξης.
- ▶ Εκφράζουν και διατυπώνουν τις προσωπικές τους θέσεις με επιχειρήματα, συντάσσοντας ένα άρθρο (Παραδοτέο) που μπορεί να δημοσιευθεί σε μια τοπική εφημερίδα, σχετικά με τη θέση και τον ρόλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας και την ευθύνη των χριστιανών για το περιβάλλον.

-
- ▶ Το σενάριο αξιοποιεί τις αρχές της ανακαλυπτικής και διερευνητικής μάθησης που εισηγήθηκε ο Bruner (1961) καθώς επίσης στοιχεία και πρακτικές της Κοινωνικο-πολιτισμικής θεωρίας για τη μάθηση Lev Vygotsky, όπου η μάθηση αντιμετωπίζεται ως αποτέλεσμα της συμμετοχής, της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης των μαθητών σε ομάδες (Vygotsky, 2008). Ο εκπαιδευτικός κρατά για τον εαυτό του έναν υποστηρικτικό και συμβουλευτικό ρόλο, επιτρέποντας στους μαθητές να αξιοποιήσουν τις δημιουργικές τους ικανότητες ατομικά και ομαδικά.

Φάση 1: Ανίχνευση γνώσεων και ευαισθητοποίηση

- ▶ Στην πρώτη φάση οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες και ακολουθεί η ανίχνευση γνώσεων των μαθητών για το θέμα μας, η ευαισθητοποίηση και η ανάθεση εργασιών.
- ▶ Αφιερώνονται λίγα λεπτά για να σκεφτούν οι μαθητές τι γνωρίζουν για την καταστροφική επέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον και τους τρόπους αντιμετώπισης.
- ▶ Κάποιες ιδέες μπορούν να αντληθούν από το σύντομο απόσπασμα της ταινίας «Δεν είσαι μόνος», στο οποίο παρουσιάζεται η αμαρτία και η διάρρηξη των σχέσεων του ανθρώπου με το Θεό, τον συνάνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον (Αγίου Συμεών του νέου Θεολόγου, *Λόγοι Ηθικοί Α*)

-
- ▶ Στη συνέχεια, συνομιλούν με τους συμμαθητές τους στην ομάδα τους ώστε η ομάδα να αντλήσει στοιχεία από τις γνώσεις και τις παρατηρήσεις όλων των μελών της. Μετά την ανταλλαγή απόψεων οι μαθητές είναι έτοιμοι να δημιουργήσουν έναν **εννοιολογικό χάρτη** που θα περιέχει τις βασικές έννοιες για την επέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον και τα προβλήματα που προκαλεί. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον **καταιγισμό ιδεών** για να καταγραφούν οι ιδέες των μαθητών.

- ▶ Σύμφωνα με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών των Θρησκευτικών οι μαθητές έχουν αρκετές γνώσεις γύρω από το προς διερεύνηση θέμα του διδακτικού σεναρίου.
- ▶ Ενδεικτικά σημειώνουμε κάποια από τα βασικά θέματα των θεματικών ενοτήτων που έχουν συζητηθεί, ερμηνευτεί ή διερευνηθεί στις τάξεις του Δημοτικού και του Γυμνασίου. Στη Γ' Δημοτικού: **Ο κόσμος σημαίνει στολίδι**: Εξερευνώντας τα θαύματα της φύσης γύρω μας, Κόσμος: το κοινό μας σπίτι, όλα τα πλάσματα αξίζει να σωθούν (*Τα πετεινά του ουρανού και τα κρίνα του αγρού (Μτ 6, 26-29), Αφηγήσεις και ιστορίες για τη σχέση των Αγίων με την κτίση, Άγ. Σεραφείμ του Σάρωφ, Ιστορίες από το Λειμωνάριον, (π.χ. για τον αββά Ιωάννη), Φραγκίσκος της Ασίζης*). Στη Δ' Δημοτικού: Η Αγία Γραφή μιλάει για τον Θεό και τη σχέση του με τον άνθρωπο: **Ο Θεός, δημιουργός του κόσμου και του ανθρώπου** (Γεν 1 και 2, Ψαλμός 23). Στην Ε' Δημοτικού: Κανόνες σε άλλες θρησκείες: Βουδιστές: **Συμπόνια για όλα τα όντα και μη βία (Αχίμσα)**. Στην Α' Γυμνασίου: Μπροστά στα ερωτήματα για τη ζωή (**Η φύση είναι ιδιοκτησία μας;**) Στη Β' Γυμνασίου: Ο σκοπός και το νόημα της ζωής του ανθρώπου: Η βιβλική πρόταση και η θεολογική ερμηνεία (**Ο άνθρωπος ως δημιούργημα του Θεού**), **Ο άνθρωπος στην κτίση: (Βασιλιάς, οικονόμος ή ιερέας;** Γεν 2, 19-20, Ρωμ 8, 22), **ευχές από τη Θ. Λειτουργία και η προσευχή του Ισαάκ του Σύρου για την κτίση από Τα σωζόμενα ασκητικά**), Ο άνθρωπος στις άλλες θρησκείες.

-
- ▶ Η κάθε μία από τις τέσσερις ομάδες επιλέγει ένα από τα θέματα της 2^{ης} φάσης, **Οικοθεολογία και ρεύματα περιβαλλοντικής ηθικής**, και
  - ▶ ένα της 3^{ης} φάσης, η **ορθόδοξη διδασκαλία για το περιβάλλον**, για να το ερευνήσει, να συλλέξει πληροφορίες και να το αναπτύξει σε μορφή ηλεκτρονικού εγγράφου έως 200 λέξεις για τα θέματα της 2^{ης} φάσης και 400 λέξεις της 3^{ης} φάσης.
  - ▶ Στην 4η φάση του σεναρίου θα γίνει η σύνθεση των εργασιών σε μία ενιαία (**παραδοτέο**) και θα αποφασιστεί ο τρόπος παρουσίασης και διάχυσης της έρευνας.

- ▶ Τα τέσσερα θέματα των εργασιών της 2^{ης} φάσης, **Ρεύματα περιβαλλοντικής ηθικής**, είναι: α) η ανθρωποκεντρική και η οικοκεντρική προσέγγιση, β) η ηθική της Βιο-κοινότητας και η Βαθεία οικολογία, γ) η Κοινωνική Οικολογία και δ) η οικοθεολογία (Ιουδαϊσμός, Ισλάμ, Ινδοϊσμός, Βουδισμός).
- ▶ Τα θέματα προς διερεύνηση της 3^{ης} φάσης, η **ορθόδοξη διδασκαλία** για το περιβάλλον, είναι: α) Οικολογία και Χριστιανισμός, β) η θεώρηση του Μεγάλου Βασιλείου για την κτίση και την σχέση της με τον Θεό και τον άνθρωπο, γ) η Ορθόδοξη θεολογική προσέγγιση ανθρώπου - περιβάλλοντος και η **λατρευτική πράξη της Εκκλησίας**, και δ) η προστασία του περιβάλλοντος στη ζωή των μοναχών και των ασκητών.
- ▶ Η πρώτη φάση του σεναρίου για την ευαισθητοποίηση των μαθητών κλείνει με την παρακολούθηση 2λεπτου αποσπάσματος της ταινίας «Δεν είσαι μόνος» με την απαγγελία του **148^{ου} Ψαλμού** που περιγράφεται η πράξη της δημιουργίας ως αιτία χαράς και δοξολογίας και ευγνωμοσύνης απέναντι στο Θεό

Φάση 2: Οικοθεολογία και ρεύματα περιβαλλοντικής ηθικής

- ▶ Η 2η και 3η φάση του σεναρίου αποτελούν το στάδιο της **Διαδικασίας της ιστοεξερεύνησης** και περιγράφουν την προτεινόμενη μεθοδολογία την οποία θα ακολουθήσουν οι μαθητές για να ολοκληρώσουν την εργασία/αποστολή τους και να ετοιμάσουν το παραδοτέο τους. Στη διαδικασία παρατίθενται και οι προς αξιοποίηση πηγές πληροφόρησης.
- ▶ Στη 2η φάση οι μαθητές καλούνται να γνωρίσουν τη **σχέση της θρησκείας με τη φύση**, ιδιαίτερα με το περιβάλλον και τα περιβαλλοντικά θέματα (οικοθεολογία) και ορισμένα από τα σημαντικότερα **ρεύματα περιβαλλοντικής ηθικής** που σηματοδοτούν την αναζήτηση διαφορετικών σχέσεων τόσο ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση, όσο και μεταξύ των ανθρώπων, ώστε να αντιληφθούν τις διαφορετικές προτάσεις με χαρακτήρα περισσότερο εγωκεντρικό, ανθρωποκεντρικό, βιοκεντρικό ή οικοκεντρικό, ή ακόμα και ένα συνδυασμό τους.

Φάση 3: Ορθόδοξη διδασκαλία για το περιβάλλον

- ▶ Η τρίτη φάση αναφέρεται στη σχέση Θεός - άνθρωπος - κτίση σύμφωνα με την ορθόδοξη διδασκαλία.
- ▶ Οι μαθητές όλων των ομάδων παρακολουθούν τα αποσπάσματα από την ταινία «Δεν είσαι μόνος» που αναφέρονται στην «**καύσιν καρδίας**» του ελεήμονος ανθρώπου του οσίου Ισαάκ Σύρου, την **Ευχή Αγιασμού των υδάτων** και την **αιτία της δημιουργίας**.
- ▶ Τα κείμενα των αποσπασμάτων της ταινίας (Αγίου Ισαάκ του Σύρου, Λόγος Α'β', Βίβλος των Ηθικών · *Ευχή Αγιασμού των υδάτων* · Αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού, Κεφ. 16 (PG 94, 864C-865A), κατά την κρίση του διδάσκοντα, μπορούν να τα μελετήσουν μέσω διαδραστικής παρουσίασης.
- ▶ Στη συνέχεια κάθε ομάδα καλείται να μελετήσει επιλεγμένα αποσπάσματα μέσω διαδραστικών παρουσιάσεων και ιστοτόπων.

Φάση 4: Παρουσίαση εργασιών - σύνθεση τελικής εργασίας και διάχυση της έρευνας

- ▶ Οι εκπρόσωποι των τεσσάρων ομάδων παρουσιάζουν τις ερευνητικές εργασίες που εκπονήθηκαν σύμφωνα με την αρχική ανάθεση εργασιών στην 1η φάση του σεναρίου.
- ▶ Ακολουθεί η σύνθεση των τεσσάρων εργασιών, πρώτα της 2^{ης} φάσης και κατόπιν της 3^{ης} φάσης σε μία ενιαία εργασία (παραδοτέο) σε μορφή ηλεκτρονικού εγγράφου. Η τελική εργασία απαρτίζεται από τις τέσσερις θεματικές ενότητες της 2^{ης} φάσης, που καλύπτουν έως ένα βαθμό κάποιες από τις προσεγγίσεις της περιβαλλοντικής ηθικής και τις θέσεις των θρησκειών, και τις τέσσερις θεματικές της 3^{ης} φάσης, που καλύπτουν την ορθόδοξη διδασκαλία για το περιβάλλον. Το παραδοτέο αναδεικνύει τη θέση και τον ρόλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας και την ευθύνη των χριστιανών για το περιβάλλον, απαντώντας συγχρόνως στην ευθύνη που επιρρίφθηκε στον Χριστιανισμό για την περιβαλλοντική κρίση της εποχής μας. Η εργασία (παραδοτέο) με τους ξεκάθαρους στόχους, την κάλυψη του θέματος σε βάθος και το καλά δομημένο υλικό, κριτήρια που αξιολογούνται στην επόμενη φάση του σεναρίου, συμβάλλει καθοριστικά στην επίτευξη των στόχων του διδακτικού σεναρίου.

-
- ▶ Το παραδοτέο αναδεικνύει τη θέση και τον ρόλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας και την ευθύνη των χριστιανών για το περιβάλλον, απαντώντας συγχρόνως στην ευθύνη που επιρρίφθηκε στον Χριστιανισμό για την περιβαλλοντική κρίση της εποχής μας. Η εργασία (παραδοτέο) με τους ξεκάθαρους στόχους, την κάλυψη του θέματος σε βάθος και το καλά δομημένο υλικό, κριτήρια που αξιολογούνται στην επόμενη φάση του σεναρίου, συμβάλλει καθοριστικά στην επίτευξη των στόχων του διδακτικού σεναρίου.
  - ▶ Στη συνέχεια αποφασίζεται ο τρόπος παρουσίασης των αποτελεσμάτων της εργασίας.

5η Φάση: Αξιολόγηση

- ▶ Η αξιολόγηση ως προς το τελικό παραδοτέο και τη συνεργασία των μαθητών προτείνεται να γίνει σύμφωνα με την ρουμπρίκα του Χαραλάμπους (2013), που έχει τροποποιηθεί ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του ψηφιακού σεναρίου
- ▶ Ο στόχος του ψηφιακού σεναρίου που αφορά στην **αναγνώριση ευθύνης του ανθρώπου απέναντι στο περιβάλλον** σχετίζεται με το αξιακό πλέγμα και είναι δύσκολο να επιβεβαιωθεί. Ο σχεδιασμός του σεναρίου δίνει την αφορμή να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τις αξίες τους, γεγονός που μπορεί να σηματοδοτήσει τη μετάβασή τους σε ανώτερο στάδιο ηθικής σκέψης (Oser, 1994). Ωστόσο, θα πρέπει να έχουμε υπόψη ότι στρατηγικές τεχνικές, όπως του ηθικού διλήμματος, μπορούν να συμβάλουν πιο εποικοδομητικά στη συνειδητοποίηση του προσωπικού τους αξιακού πλαισίου και την πιθανή τροποποίησή του στη βάση των αξιών της ευθύνης για την προστασία του περιβάλλοντος.